

A partir de la vida i l'obra de **Desideri Lombarte**, un dels escriptors contemporanis més importants de l'Aragó catalanòfon, aquesta exposició fa un apropament al paisatge i les formes de vida i costums de la societat rural tradicional del massís dels Ports i la comarca del Matarranya (Terol). El títol de l'exposició, **Ataüllar el món des del Molinar**, resumeix l'obra d'aquest escriptor polifacètic: la seua visió

del món agafant com a punt de referència les seues arrels, el mas del Molinar on va nàixer. Així, l'exposició ens presenta temes de cultura tradicional: com el treball, les tradicions, les llegendes, el paisatge i la crisi al camp i el món rural canviant; també ens mostra el seu compromís amb la cultura i la dignificació de la llengua catalana a l'Aragó; i altres temes més intimistes relacionats amb la seua situació personal: la vida i la mort, l'amor, el destí,...

CARACTERÍSTIQUES TÈCNiques:

Consta de 15 plafons (de 200 x 85 cm amb suport) i diversos objectes. Inclou propostes interactives amb el públic visitant i activitats didàctiques per als escolars. També es poden organitzar activitats complementàries a l'exposició per a infants i adults: taller de conta-contes, xarrades, visites guiades i recital de poesia.

Producció: Associació Cultural del Matarranya

Guió: Pepa Nogués

Disseny i realització: Gràfiques del Matarranya

INFORMACIÓ I CONTRACTACIÓ:

Associació Cultural del Matarranya

CIF: G-44.104.925

C/. Major, 4

44610 CALACEIT (Teruel)

Tel. i Fax: 978.85.15.21

associacioculturalmatarranya@hotmail.com

Associació Cultural del Matarranya

Institut Cultural de Franja

desideri lombarte ataüllar el món des del molinar

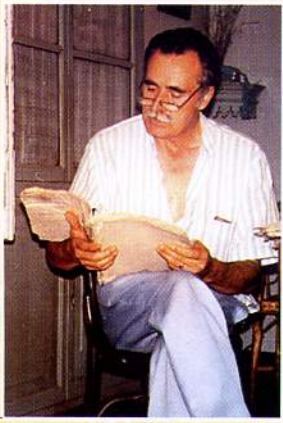
Qui compra poesia?
Jo en venc a tant el vers.
Venc romanços i versos
barat a llibertat.
Venc paraules al vent
a canvi d'amistat.

exposició literària i etnològica

Desideri Lombarte i Arrufat (Pena-roja, 1937 - Barcelona, 1989)

Naix al Mas del Molinar, situat al massís dels Ports (Pena-roja, el Matarranya), en plena Guerra Civil Espanyola. Quan finalitza l'escola del seu poble, se n'ha d'anar intern a Alcanyís per estudiar el Batxillerat Elemental. Després, torna a casa i treballa de llaurador a la finca familiar. Però, són uns anys molt durs per al món agrari i aquesta situació s'agreuja arran de la forta gelada del 1956. Per això, l'any següent, als 19 anys, emigra a Barcelona, com tants altres joves de la zona, on es quedarà a viure tot i que mantenint un estret contacte amb el seu poble. Es

casa amb la Rosalia, de Pena-roja, amb qui té 3 filles, i treballa com a delineant. Als 44 anys, la gravetat del seu estat de salut –pateix afeccions renals i cardíaques–, i la crisi en el sector de la construcció l'obliguen a deixar la feina. Davant d'aquests problemes, Desideri troba la part positiva: ara pot dedicar-se a la seua gran passió, escriure i investigar. Així, la seua trajectòria com a escriptor es concentra en els deu darrers anys de la seua vida. Una "dècada prodigiosa", curta però intensa, durant la qual produeix una extensa i variada obra. El 1989, als 53 anys, li arriba la mort quan estava en el moment més ric i prolífic de la seua trajectòria literària.

És un dels escriptors contemporanis més importants de la literatura catalana a l'Aragó. Literàriament és un home complet: destaca com a poeta, però també escriu teatre i novel·la, fa treballs de recerca històrica i antropològica, articles d'opinió, a més de nombrosos dibuixos per a il·lustrar els seus treballs.

Amb un llenguatge popular i aparentment senzill, escriu principalment sobre temes relacionats amb la seua terra natal: les tradicions, el paisatge, la gent, la vila, les llegendes, la història, els sentiments,... Un món rural que desapareix i que ell recupera a través del ritme de la paraula, amb una mirada nostàlgica i romàntica, però també reflexiva i de vegades crítica i irònica.

Va ser també un important dinamitzador cultural que va participar en els moviments culturals que emergeixen amb força als anys 1980 amb la il·lusió de la democràcia. Entre d'altres, va treballar força per la dignificació de la seua llengua a l'Aragó; va ser membre fundador i vicepresident de l'Associació Cultural del Matarranya i un dels organitzadors a l'Aragó del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana l'any 1986.

Va publicar en tot tipus d'edicions: revistes culturals, diaris, programes de festes de les poblacions de la comarca, etc. Només va veure dos llibres publicats i la major part de la seua obra va ser publicada a partir dels anys 90 del segle XX, després de la seua mort.

Bibliografia bàsica

POESIA (1981-1989)

- **Romanços de racó de foc i poemes de vida i mort.** Col·lecció Pa de Casa, Departamento de Cultura y Educación de la Diputación General de Aragón, Saragossa 1987.
- **A l'ombra de les roques del Masmut.** Col·lecció Quaderns de la Glera, A. Consells Locals de la Franja, A. Cultural del Matarranya i I. d'Estudis del Baix Cinca, Calaceit 1991.
- **Sentències comentades. Voldria ser.** Col·lecció Lo Trull, A. Cultural del Matarranya, Calaceit 1993.
- **Romanços mai contats. Boires i borrim.** Col·lecció Literaturas de Aragón, Departamento de Cultura y Educación de la Diputación General de Aragón, Saragossa 1994.
- **Cartes a la molinera / La bona vida i la mala bava.** Col·lecció Lo Trull, Associació Cultural del Matarranya, Calaceit 1995.
- **Miracles de la Mare de Déu de la Font i altres poesies esparses.** Col·lecció Lo Trull, Associació Cultural del Matarranya, Calaceit 1999.
- **Ataüllar el món des del Molinar.** (Amb 2 discos amb els poemes recitats per Antoni Bengochea). Col·lecció Lo Trull, Associació Cultural del Matarranya, Calaceit 2000.

TEATRE (1983-1985)

- **Pena-roja i Vallibona, pobles germans.** Col·lecció Pa de casa, Departamento de Cultura y Educación de la Diputación General de Aragón, Saragossa 1987.
- **Teatre inèdit.** Col·lecció Quaderns de la Glera, A. de Consells Locals de la Franja, A. Cultural del Matarranya, I. d'Estudis del Baix Cinca i Sisalls Edicions, Calaceit 1992.

NARRATIVA (1986-1987)

- **Memòries d'una desmemoriada mula vella.** Sírius edicions, Calaceit 1997.

RECERCA (1981-1989)

- **Masos del Matarranya I. Pena-roja.** Treball becat per la Direcció General de Difusió Cultural de la Generalitat de Catalunya (inèdit).
- **600 anys de toponímia a la vila de Pena-roja.** Col·lecció Llibres de Ponent, Xarxa cultural, Calaceit 1990. Recerca becada per la Direcció General de Difusió Cultural de la Generalitat de Catalunya.
- **Pena-roja, una vila a la frontera.** Associació Cultural Tastavins, Alcanyís 1999.

BIBLIOGRAFIA SOBRE DESIDERI LOMBARTE

- **Epistolari de Desideri Lombarte (1981-1989).** Edició a cura d'Artur Quintana. Associació Cultural del Matarranya, Calaceit 2002.

DISCOS

- **Una roella al cor. Homenatge a Desideri Lombarte.** Diversos intèrprets. Associació Cultural del Matarranya, Calaceit 2002.
- **Quedarà la paraula.** Túrnez & Sesé, Picap, Barcelona 2002.

